

ZPRÁVY A RECENZE

In memoriam prof. Františka Kaldu

ELEMÍR TERRAY

V požeňnanom veku svojho života zakončil 7. mája 1969 nestor československej germanistiky, prof. dr. František Kalda, svoju životnú cestu. Odišiel vynikajúci vedec a znamenitý učiteľ, ktorý za svojho pôsobenia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave vchoval celý rad učiteľov a vedeckých pracovníkov v odbore germánskej a anglickej filológie. Na Univerzite Komenského v Bratislave pôsobil od r. 1927 do roku 1959. S jeho pôsobením v Bratislave sa datujú začiatky germanistiky na Slovensku.

Profesor Kalda sa narodil 11. januára 1884 vo Velími. Po skončení gymnaziálneho štúdia odobral sa študovať germanistiku a klasickú filológiu na Karlovu univerzitu v Prahe. Mnohostrannosť jeho záujmov sa prejavila aj v tom, že popri vlastnom odbore navštevoval prednášky z psychológie, filozofie, histórie a češtiny. S nevšednou úctou spomínal na svojich univerzitných učiteľov, a to najmä na profesorov Mourka, Krausa, Zubátého, Vrchlického, Čádu a Františka Krejčího.

Vedecká činnosť prof. Kaldu je naozaj bohatá a pokrýva širokú oblasť germanistiky. Už ako stredoškolský profesor písal štúdie, úvahy a recenzie o problémoch, ktoré vo vtedajšej germanistike boli v našich reláciách menej pertraktované. Zaujímalo ho štúdium nizozemskej reči a literatúry, nizozemských dejín a kultúry ako aj nizozemská afrikánčina. Prof. Kalda sa habilitoval r. 1921 na Karlovej univerzite v Prahe pre nizozemský jazyk a literatúru. Čoskoro však rozšíril svoju docentúru o nemeckú lingvistiku. Jeho habilitačný spis „Západogermánská flexe se zvláštním zřetelem k nizozemštině“ uvádza sériu ďalších prác z odboru porovnávej germanistiky. Pozornosť si zasluhuje najmä holandsky písaná štúdia „Over den ontwikkelingsgang van de verbuiging der germaansche zelfstandige naamwoorden“ (1923). Obsérna stať o starosaskom Heliande „K plurálu praesentis in Heliandu“ slúži podnes ako vynikajúci úvod do historického štúdia nemeckých nárečí. Príbuznosť a zároveň rozdiely medzi nemčinou a holandčinou podnecovali prof. Kaldu k štúdiu ortoepie a ortografie práve na porovnávacom základe. Pomocou svojich analýz dochádza k presvedčeniu, že pravopis sa nutne musí prispôbovať výslovnosti, ktorú zase ortografia v nejednom ohľade usmerňuje. O týchto otázkach prof. Kalda uvažuje v štúdiách „Ortoepie a ortografie samohlásek a dvojhhlásek v němčině a nizozemštině“ (ČMF, XVI, 1-2), „S-klanken en s-letters in't Duitsch en Nederlandsch“ (1927) a „Vereinfachte Rechtschreibung oder vereinfachte Schriftsprache“ (Linguistica Slovaca 1939-40). Obdobnú problematiku prof. Kalda rieši v spise „Zum System der niederländischer Mutae“. Za významný príspevok k štúdiu všeobecno-germánskej morfológie sa v radoch germanistov pokladá jeho spis „Infinitiv dnešních jazyků germánských“ ako aj seriózne vypracovaná štúdia „Praeterito-praesentia in němčině a nizozemštině a vývoj jejich konjugačního systému“. Obidve publikácie vyšli v sérii spisov Filozofickej fakulty UKo. K prácam všeobecno-germánskym možno zaradiť ďalšie štúdie ako napr. „Historický nástin severských řečí“

(1929), „Beiträge zur deutsch-niederländischen Lexikologie“ (1929) a napokon „Indikativ a konjunktiv v němčině a nizozemštině“ (1939). V posledných rokoch svojho života pracoval prof. Kalda na rozsiahlej práci z morfológie nemeckého slovesa. O výsledkoch svojho skúmania niekoľkokrát referoval v rámci prednáškových podujatí Krúžku moderných filológov v Bratislave.

Prof. Kalda bol nielen znamenitým odborníkom v oblasti germánskej jazykovedy. Publikoval niekoľko závažných literárno-historických štúdií. Zmienku si zasluhuje jeho dizertácia „Lessings Prinzipien in Kleists und Leutholds Penthesilea“ ako aj štúdia „H. Leuthold als Epiker“. Pokiaľ sa prof. Kalda zaoberal štúdiom literatúry, uprednostňoval ponajviac staršie údobia. Hodne originálnych myšlienok vložil do štúdie „Zur niederländischen und deutschen Sagenepik des Mittelalters“. Na dokreslenie jeho všestrannej činnosti treba uviesť, že sa prof. Kalda osvedčil ako znamenitý prekladateľ (preložil o. i. Spinozovo Krátke pojednanie...) ako aj organizátor štúdia na filozofickej fakulte. V niekoľkých článkoch uverejnených v *Pedagogickom zborníku* (1939) kritizoval vtedajšie vysokoškolské osnovy a v štúdiu nemčiny požadoval logické utriedenie a učenie látky.

Vedecké a pedagogické dielo profesora Kaldu je ukončené. Významne sa zaslúžil o rozvoj germanistiky v CSSR. Navyše na Slovensku má celý rad žiakov, ktorí sa s úctou a vďakou vždy budú hlásiť k nemu ako k svojmu učiteľovi.